Suomen Rauhanturvaajaliitto ry **LAUSUNTO**

14.11.2016

Eduskunnan puolustusvaliokunta

Asiantuntijapyyntö 2.11.2016, HE 225/2016 vp

HALLITUKSEN ESITYKSET EDUSKUNNALLE LAIKSI TAPATURMAN JA PALVELUSSAIRAUDEN KORVAAMISESTA KRIISNHALLINTATEHTÄVÄSSÄ

1. Lausunnon antaja

Suomen Rauhanturvaajaliitto ry (jäljempänä SRTL) on suomalaisten rauhanturvaajien veteraani- ja maanpuolustusjärjestö. Suomalaisia on vuodesta 1956 osallistunut eri rauhanturvaamis- ja kriisinhallintaoperaatioihin yli 45 000 henkilöä.

SRTL:lla on 32 jäsenyhdistyksessään noin 6 500 henkilöjäsentä, jotka ovat sotilaallisen ja nykyisin myös siviilikriisinhallinnan veteraaneja. SRTL toimii yhteistyössä muiden veteraani- ja maanpuolustusjärjestöjen kanssa.

SRTL on antanut sosiaali- ja terveysministeriölle lausunnon lakiesityksen valmistelun yhteydessä kesällä 2015 (STM039:00/2014).

Pyydettynä lausuntonaan hallituksen esityksestä SRTL toteaa kunnioittavasti seuraavaa.

2. Lausunto hallituksen esityksestä

SRTL on tyytyväinen siihen, että todetut epäkohdat pyritään poistamaan säätämällä kriisinhallinnan erityiset ja vaaralliset olosuhteet huomioon ottava erillinen tapaturmalaki, jota sovelletaan kriisinhallinnassa palveleviin. Kriisinhallintahenkilöstön kannalta on ensiarvoisen tärkeätä, että valinta- ja kotiutusvaiheissa tehtävät lääkärintarkastukset toteutetaan ammattitaitoisesti ja riittävin resurssein sekä luotettavalla tavalla dokumentoiden. Myös palveluksen aikana sattuneiden onnettomuuksien ja vahinkotapahtumien dokumentointi asioiden selvittämistä ja jälkihoitoa varten on tärkeää. SRTL:n mielestä olennaista on valtiotyönantajan katkeamaton työnantajavastuu kriisinhallintahenkilöstöstä palveluksen aikana ja myös sen jälkeen.

Eräistä laadituista säännösehdotuksista SRTL lausuu yksityiskohtaisemmin seuraavaa.

Lääketieteellisen syy-yhteyden arviointi (3 §)

Vakuutuslaitoksen korostunutta perusteluvelvollisuutta koskeva viittaus työtapaturma- ja ammattitautilain 124 §:n 2 momentin säännökseen merkitsee, että vakuutuslaitos ei voi perusteetta hylätä korvausta lääketieteellisesti vaikeissa tapauksissa.

SRTL:n mielestä vastuuta syy-yhteyden osoittamisen edellyttämästä lääketieteellisestä selvityksestä ei tule jättää sairastuneelle tai vammautuneelle itselleen. Kriisinhallintatehtäviin lähetetään ainoastaan terveiksi ja palveluskelpoisiksi todettuja henkilöitä. Jos palveluksen aikana kohtaa sairaus tai tapaturma, sen voidaan olettaa aiheutuneen palveluksesta. Oletuksena tulisikin olla syy-yhteyden olemassaolo, jonka puuttumisen osoittamisen tulee olla vakuutuslaitoksen vastuulla.

Tapaturman aiheuttama vamman tai sairauden paheneminen (5 §)

Kriisinhallintatehtävien erityisolosuhteissa on vaarana vammautua esimerkiksi ampuma- ja räjähdeonnettomuuksissa. Tällöin ampumahaavojen ja sirpalevammojen paraneminen voi kestää huomattavastikin yli puoli vuotta. Korvattavuuden takarajana ei siten voi olla ehdotuksen mukainen kuusi kuukautta, vaan syy-yhteys voi jatkua huomattavasti pitempäänkin.

Palvelussairaus (6 §)

SRTL:n mielestä korvaamisen edellytyksenä ei tule pitää sitä, että altistuminen mainituille tekijöille on tapahtunut vamman tai sairauden ilmaantumista edeltävänä enintään vuorokauden pituisena aikana. Korvattavuuden takarajana ei myöskään tule olla ehdotuksen mukainen kuusi kuukautta palveluksen päättymisestä, vaan syy-yhteys voi jatkua huomattavasti pitempäänkin.

Henkinen järkytysreaktio (7 §)

Ehdotuksen mukaan tuhoisaa kokemusta seuraavalla persoonallisuuden muutoksella tarkoitetaan ”vähintään kaksi vuotta kestävää persoonallisuuden muutosta". Säännöksessä ehdotettu määräaika on SRTL:n mielestä liian pitkä.

Kriisinhallintatehtävien erityisolosuhteissa välitön osallisuus voi tarkoittaa huomattavasti paljon laajempaa henkilöjoukkoa kuin suoranaiseen henkilökohtaiseen vaaraan joutuneita ja silminnäkijöinä olleita, mikä ei välttämättä edellytä omakohtaista havainnointia. Esimerkiksi ryhmää tai joukkuetta koskeva vakava tappio voi vaikuttaa vakavasti myös sellaiseen joukon jäseneen, joka ei ole ollut välittömästi tapahtumapaikalla. Kriisinhallintatehtävien erityispiirteestä johtuen tiivis yhteisöllisyys korostuu, ja vaativat tapahtumat koskettavat kaikkia alueella olevia rauhanturvaajia.

Samoin traumaperäisen stressihäiriön oireisto voi ilmetä hyvinkin paljon pitemmän ajan kuin kuuden kuukauden kuluttua tapahtumasta tai palveluksen päättymisestä. Määräaika olisikin säännöksestä poistettava ja korvattavuuden edellytyksen tulisi perustua pelkästään syy-yhteyteen.

Psyykkinen tuki ja hoito (11 §)

Säännöksessä ehdotetaan, ettei aikarajaa hoidon ja tuen piiriin hakeutumiselle enää olisi. Tuki ja hoito eivät olisi sidottuja vain kotiutumista välittömästi seuraavaan aikaan. Riittävä edellytys korvaamiselle olisi se, että psyykkisen tuen tai hoidon tarpeella on todennäköinen syy-yhteys palvelukseen. Tuen saaminen ei edellyttäisi tapaturman aiheuttamaa vammaa tai sairautta taikka palvelussairautta.

Psyykkisen tuen tai hoidon kustannuksia korvattaisiin kuitenkin enintään yhden vuoden ajalta siitä, kun tarve on todettu valtiokonttorin osoittamassa hoitopaikassa. Mikäli henkilöllä ilmenisi psyykkisen hoidon tarvetta yli vuoden ajan, hoito voitaisiin korvata, jos sen tarve johtuu lain mukaisesta tapaturmasta tai palvelussairaudesta.

SRTL:n näkemyksen mukaan korvattavuuden edellytyksen tulisi perustua pelkästään syy-yhteyteen ilman kiinteitä ja siten keinotekoisia määräaikoja. Joka tapauksessa esitetty määräaika on liian lyhyt.

3. Lopuksi

Suomen kriisinhallintaosallistumisen rajoitettu volyymi ja vastuullinen toiminta merkitsevät sitä, että käsittelyssä olevalla lailla ei tule olemaan valtiontalouteen olennaista ja kuormittavaa kustannusvaikutusta. Yksilön näkökulmasta jokainen tapaus on kuitenkin ainutkertainen ja koko loppuelämään vaikuttava. Lakiehdotus tarjoaa mahdollisuuden korjata kerralla nykyisen lainsäädännön puutteet. Huolella harkittua lainsäädäntöä tulee tukea koko palveluksen toimintaketjuun tehtävin toiminnallisin kehittämistoimenpitein. Lisäksi tämän lainsäädäntöhankkeen yhteydessä tulisi ratkaista myös niiden rauhanturvaajien korvausvaatimukset, jotka ovat aikaisemmassa oikeuskäytännössä joutuneet väliinputoajan asemaan.

Suomen Rauhanturvaajaliitto ry

Paavo Kiljunen	merk	Juha Jalkanen
Puheenjohtaja		Johtava lakimies